

ԵՐԿԵՐԻ ՀԻԱԿԱՏԱՐ ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ

ԴԱՆԻԵԼ ՎԱՐՈՒԺԱՆ

Հատոր Ա., Երեւան, ՀՍՍՀ ԳԱ հրատարակչութիւն, 1986, 594 էջ. հատոր Բ., Երեւան, 1986, 447 էջ. հատոր Գ., Երեւան, 1987, 720 էջ:

Դանիէլ Վարոժան անհմատված մեր բախտառը գրողներէն մէկն է: Թէ էլ 1915 թուականի աղջտը իրէն վերապատճեն էր սովորական մատ մը, նոյնական ալ ճիշտ որ յանձնորդ սերունաճները առիթ ունեցան բախտառուղին ժամանակութիւնում վերապատճեն կազմէլու: 1921ին Հրաչյանը վերայարտածած «Հարցին իրքը», անհայտ բախտառուղին աղջտ կազմէլու: Նորույնը տեսապահները, Հարցին աղջտ նաև ակնելուք, իր մասին գրուած թիւներու նորույնը տեսապահները, առէն ինչ կը նպաստէ՞ր՝ որպէսզի իր նահատապահութան յուշապատճենութիւնները, առէն ինչ կը նպաստէ՞ր՝ որպէսզի իր առաջարտութեան համեմատաբար լիսակատար պատճենը, ծրաբը սահմանէն անդին չափացած կամ ի սպառ կրուածած գերթուածներու եւ այլ ստեղծագործութիւններու գրուածախն ի մինիթարութիւն:

Այդ առիթը մեզի տուակ հայրն է Դիտութիւնների Ալարքենիան, որ 1986-87ին լոյս ընծացեց մեծ քերթողին՝ «Ալարքաւար» խորագրաւաճ ժամանակութիւնը, երթե լոյս ընծացեց մեծ քերթողին՝ «Ալարքաւար» խորագրաւաճ ժամանակութիւնը, երթե

Հերության հաստիքը կապցած են ու ծանօթաբդության՝ Գ. Աղանավորան, Ա. Շալույր-
եան մաս ի. Վարդապամանն է: Հոյն զգեստուած են արձակ էջմի, յօդուածներ, 199 ամ-
առան մաս ի. Եղանակամանը՝ Տպաւածներով: Տպաւած նիւթերու մեծ մտաց առաջին
մակենք՝ ընկալարակ ծանօթաբդությաններով: Տպաւած նիւթերու մեծ մտաց առաջին
մակենք է որ յուր կը տեսնէ:

Երեք հաստիութեղու բնագարագիտական մշակումը ի խարսխէս պատկառազգութեան առաջնային համար է: Խաղաղութեան համարէս եղած վիրաբերութեանը ք'արքէ Ընդդժուկ (ՀՀ) բարեկարգութեան մէջ Զ. Միջազգային կրթախօսականացն կը դիմութիւն է 1988ի առաջին թիվին մէջ Զ. Միջազգային կրթախօսականացն կը դիմութիւն է Արքայի Գէչէկի բաշխանի երեկուու գիտական ժողովադատութիւն անունու հասաւութեան համար է: Այդէն ինչ վիրաբերութեան առաջնային համար է Արքայի պարագանելու առաջնային համար է: Այդէն ինչ վիրաբերութեան առաջնային համար է Արքայի պարագանելու առաջնային համար է:

1. Այս դրամաստվակները տպագրութիւնան յանձնվելու պահումուն, տնօսմէք Արքայաց. Այլիբ եանի մէկ յօդուածը (ՓՇամական Թէրթ), 3 Գետը.՝ 1989), ուր ան կ'առաջարկէ յարք մը սրբագրութիւններ :

սրահեատ մը, որով յաջողած են շատ մը նորութիւններ բերել վարուժանեան ժառանգութեան կապակցութեամբ:

Գ. Հասորին մէջ կը կարգանք. «Մեր ձեռքի տակ եղած յօդուածներից ու ելոյթներից հրատարակուեմ են 30Ծ» (էջ 488): Նախադասութիւնը անորոշ կը մնայ: Կա՞ն արդիք անտիպ յօդուածներ:

Ժողովածուուն բառականին կ'արդարացէն իր «լինադար» վեհանդիրը, թէւ հասանական է որ յասակիային յաւելումներ ըլլան: Կազմովները չեն կրցած տեսնել «Եղի» եւ «Հրայր» աչակիբուական թերթերը, «Արքականդ Սոստայ» խմբանից թերթը, «Մեճմուայի ախուար» հայուսառ թքերիցն լրագիրը, «Բուրգառ» համագէսը: Հարիւր գաղթառն նամակներ կան, որոնց հնարքը կայ, բայց բուն զրութիւնը՝ ոչ: Վերոնիկ Վարուժան-Ասֆրադլեանի մօտ մտերիմ խաւակներու փռանջ մը կայ, որուն ճախտարարդը անյայտ է:

Ցամենան դէպս, իր ժողովուրդին պէս սփիւռք դարձած՝ Վարուժանի պատկանող տպագիր թէ անտիպ թուղթերու այս պատկանելի մէկնեղումը՝ կ'արժէ տար բններու ճիզը:

Մանրակրկիտ ծանօթագրութիւններուն մէջ կարգ մը վրակումներ սպրանց են, որոնք կ'ուղենին հրատարակիներու ուշագրութեան յանձնել:

Գլաւ քթավար ջարդարար չէ (Ա., 562), այլ Սասանայի անուանումներէն մէկը:

Դիոս Դիոնիսոսը չէ (Ա., 566), այլ՝ Զեսսի անուաններէն մէկը: Ճշգրիտ մեկ- նարանութիւնը տրուած է այլուր (Բ., 409, Գ., 496):

Վահագն բանաստեղծութեան վկա հոման.- առջեւըդ զայս իը թափեմ / Մաքուր, անուշ եւ առաստ...» տողին «Հումառ բառը, իր շրջապիտն մէջ կարդայով, երբեք չի կընար նշանակել հմանի («օստար կնոշ տարփաւոր, սիրն լին») (Ա., 567): Պարզապէս հնդկական դիշարանութեան սրբազն իմիչն է:

Վենետիկի Հառաջամեմերու կամուրջին վրայ չէին կտրմբ դաստաբարտեալներու զլուխները (Բ., 407), այլ անկէ կ'անցնէին անոնք՝ ազատ աշխարհը վերջին անդամ դիտենով՝ կառավինարանի ճամբաւմ վրայ:

Վահագն տեղ մը ոյժի եւ քաջութեան աստուած է (Ա., 567), իսկ այլուր՝ ամպրուի եւ կրակի աստուած (Բ., 408): Նախնարեկի էր ծանօթագրութիւնը շարդրէլ միօրինակ կերպով:

Սադուոնը յունական աստուածութիւն չէր (Բ., 408), այլ՝ հռոմէական:

Վարուժանի Շենդառա քերթուածը ձօնուած է ցընկեր Մուրասովն եւ իր ձիուն կայծակինազազ: Այդ Մուրասու, որ մօտիկ բարեկամը եղած է Վարուժանին եւ օդած է իրեն՝ Արասսի Թաշճեանին հետ ամուսնանալու համար, հնչակեան դործիչ Համբարձում Պօյաճանը չէ (Բ., 410), այլ դաշնակցական դործիչ Մուրասու նրիմ-եանը (Սեբաստոսի Մուրասու):

Ֆիրզուսի «Շահնամէ»ն ամբողջութեամբ լոյս տեսած չէ նիւ նորքի մէջ, 1909/ն, Յարութիւն թիրեաքեանի թարգմանութեամբ (Գ., 555), այլ միայն «Ար-տաշէր Բարական» դրուագը:

Կանոնի ազատ ուսանողներու տարեղիրքին մէջ լոյս տեսնելիք Փրանեսրին յառանցութիւնը, որում կ'անմարէ Վարուժան 1906 Ապրիլն տոքթ. Բաֆայէլ:

2. Մեր հարցումին անուղղակիորէն դրական պատուսիան տուած է Ալբերտ Շառութեան: Տի՛ս իր «Վարուժան էնքը» խորագրուած հրապարակումը («Սովորա- կան Հայուսառ» օրաթերթ, 29 Մարտ 1989):

Պազարճնեանի ուղղուած նամակով, հաւանադրաբ Հայկական օքրանցի թարգմանութիւնն է, ձևուած Անրի Փիլիէնին:

կարգ մը անձչտութիւններ կան նաեւ անձնանուններու բառարանին մէջ:

Խելացին կը տեսնուի, եղածը մեծ քան մը չէ Հրապարակութիւնը յարդարմի
յուրզիշ տուրք մըն է բոցավառ ու բոցածարձ Վարուժանի յիշտառակին, ևս կը մաղ-
թնաքը, որ Խան Հրապարակութիւններ շարուեանուին լոյս ընծայուիլ հայրենի Արք-
ուեայի կողմէ :

ՎԱՐԴԱՆ ՄԱՏԹԵՈՍԵԱՆ

ԴՐԱՄԱԳԻՏԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

ՊԵՐՔ ՍԱՐԴԱՐՆԱՆ

Պէյքութ, 1986, 287 էջ:

Յաճախ պատահած է, որ Հայոցի տութեան այս կամ վարչապետական օրոք՝ Քառակուսի անսիսի կամ զանազան պարբերականներու էլերուն մէջ մնացաւ, որ ժամանակութիւնը անսիսի կամ զանազան պարբերականներու էլերուն մէջ մնացաւ, որ ժամանակութիւնը անսիսի կամ զանազան պարբերականներու էլերուն մէջ մնացաւ, որ Հայոցի տութեան այն անսիսի աշխատառութիւններ, Հայոց շահ ըլլայ: Պարբերաբար Հայոցի պարբերական կ'էլլեն այն անսիսի աշխատառութիւններ, Հայոց շահ ըլլայ: Պարբերաբար Հայոցի պարբերական կ'էլլեն այն անսիսի աշխատառութիւններ, Հայոց շահ ըլլայ:

Դրասալպիութիւնը, օրինակ՝ համարվութիւնը, առաջարկ է աշխարհ տարածած ընթացքին, հակառակ է բարար մազկենակ ունեցած է աշխարհ տարածած ընթացքին, հակառակ է բարար մազկենակ ունեցած է աշխարհ տարածած ընթացքին, օժանական տարրը: Բայց ուս հակառական կարմաղութեան իրաւու պատմագիտութեան օժանական տարրը: Բայց ուս հակառական կարմաղութեան իրաւու պատմագիտութեան մշտադատ չըջնաներուն, ուր շատ անքառ հեղինակ որ Հայոց Հին պատմագիտութեան մշտադատ չըջնաներուն, ուր շատ անքառ հեղինակ որ Հայոց Հին պատմագիտութեան մշտադատ չըջնաներուն, մէջ, բայց առաջուղյա կը կրոստի առասպեկտականին եւ պատմականին բաւկիցներուն մէջ, բայց առաջուղյա կը կրոստի առասպեկտականին եւ պատմականին բաւկիցներուն մէջ, Հայոց այս կամ այն շրջանին իրավական անցքելու:

թ. Թողարկման տարբերակությունը բարեհաջորդ զարգացմանը՝ ուղղակի է և շահագործական է լավագա կալուսածներու մէջ: Վաթսոստի կը անսին փր ԲՇ ուրիշներուն: Հաստոքնեմը լւազան կալուսածներու մէջ: Իր մէջոցներով: Սոյն հրատարակութեամբ ինչպապէս մոռա որումը լրաց տեսած է առաջարկութեամբ ուսումնասիրութիւններու փունջ մը, որ նախատ մը ցուցենք փրկարծ է թանձնաբաժնէ ուսումնասիրութիւններու փունջ մը, որ նախատ մը կը մերք հայինական ուսմանը: